

**DOMESTIC VIOLENCE
AND
THE NEW MEXICO FAMILY VIOLENCE PROTECTION ACT**

Díí hane' alkée' sinilígíí éí íiyisíí ádaat'éhégóó baa ch'ihwiit'aah doo áádóó doo éí bee haz'áanii bee ázhdoolíílgíí bik'eh áhálnéeh da. Aadahwiinit'íídéé' anígo díí hane'ígíí t'áá kót'éhego bee haz'áanii bee na'anish bíghahdi ázh'doolíílgíí éí doo níí da. Bee haz'áanii t'áá álahj' lahgo anáá'níílgíí éí baa díí hane'ígíí lahgo ádzaago da át'ée doo. Biniinaago t'áá agha'diit'aahii la' nil nahasne' dóó níká eelwodgo yá'át'ééh.

Adeíí Aahwiinit'íígóne', District Court, t'áá hó áda yájlíti' bee há haz'ánígíí éí Adeíí Aahwiinit'íígóne' t'áá hó ádaa atíjt'íí doo baa hane'go alkée' níí'nilígíí Self Help Guide biyi'di yaa halne'.

Yootó Nitsaa Hahoodzójí bee haz'áanii hóló éí hái da t'áála' yíł dabighánígíí bik'i néilwo' dóó atííł'íigo bíł hoo'aahígíí doo bee haz'áa da. Kwe'é hane'ígíí éí bee haz'áanii New Mexico Family Violence Protection Act wolyé éí bee díí nitsaa hahoodzo biyi' diné t'áá altso baa áháya. Bee haz'áanii kwe'é bikáá' **Sections 40-13-1 through 40-13-12 NMSA 1978.**

HA'ÁT'ÍÍ ÁÁH DEILNÍ T'ÁÁ ŁA' DAHAGHANGI ATÍDA' AHIJIL'Í, DOMESTIC VIOLENCE?

Íiyisíí ádaat'éhégóó baa hane'go éí la' da áhánigo hwééhósingó da éí doodago bíł niji'aashgo da hach'í' nahwiilnáago haatíh nádaahgo hwee ádíhólníh dóó hak'éh didlígígo hoolzhishígíí ááh deilní. Hats'íís atííł'íigo dóó yínííł áhósingó dóó bíghahá áhool'ííłgo (habéeso yee ádíhólníhigo éí doodago naaltsoos bik'ehgo hwéého' díłzinii yaa nichí'go) kót'éego hak'eh didlígígo dóó doo hólhólníh dago hoolzhishgo bik'ee ti'hojóníh. Áádóó hoł yéé' áhósingó biniinaa haashíí hoolhólníhígíí bééjildzid doo.

Díí bee haz'áanii New Mexico Family Violence Protection Act binahj' t'áála' bíł haghanígíí hak'i néilwo' dóó at'íhál'íigo "Order of Protection" wolyé éí aadahwiinit'íídéé' nihát'áahgo bíł haghango "atí hál'ínígíí" bich'áá niki'diitsih (naaltsoos naakigóne' síłtsoozígíí dínííł'ííł).

DAHAGHANGI ATÍ' ÉL'ÍIGO + HOGHANGI HÁI DA ATÍL'ÍIGO = ATÍ'ÁŁ'ÍINII BICH'ÁÁH NIKI'DIITSIH

"T'áála' bíł haghanígíí hak'i néilwo' dóó at'íhál'íigo Domestic abuse" éí kót'éego ááh yíłní haa naa'na', íł ní'ídeek'ehgo haatíh nádaáh, hak'iilwo'go hats'íís atííł'í éí doodago hoł yéé' áhósin, hání doo hats'íí áyósin da, saad doo yá'áshónii hak'íj' yidiyíłtáahgo bee hach'í' nahwii'ná, dóó t'áá bínízínígíí áhool'ííł. Kwe'é baa hane'ígíí yídííłtah **Section 40-13-2-NMSA 1978.**

ORDER OF PROTECTION YÍŁ NÍNÍGÍÍSH HA'ÁT'ÍÍ ÁÁH YÍŁNÍ?

Bee haz'áanii ts'ídá bik'ehgóó áhoot'ée doo aadahwiinit'íídéé' bee nihodeet'áago hái da diné atííł'ínígíí bich'ááh niiltsoosgo binahj' doo ak'i néilwo' da doo dóó doo atí'ál'íida doo.

T'áá díí ałdó' "restraining order" deilní, t'áála'ígíí óolyé.

Yootó Nitsaa Hahoodzójí éí "Order of Protection" wolyé.

ORDER OF PROTECTION LÁ HAIT'ÁO SHÍKÁ ADOOLWOŁ LÁ?

Hái da átíníł'íinii bee bá nihat'áahgo:

T'áá ni dóo na'álchíní t'áadoo yeinít'íní doo t'áadoo nihich'í' naagháhá doo
T'áadoo hane' nich'í' íł'íní doo
Bee aldooḥ dóo bik'a' dóo ha'át'íishíí bee idiyoolyéefii doo neijaah da doo
Nighan biyi'dóo ch'ídoonéél
Nihinichó'í dóo ninaalyéhé bee ná nihodiist'ánígíí yik'eh hól'íidoo.

Aadahwiinít'ííjí bee bá haz'á kódaat'éhígíí yee nihó'aahgo:

Áłchíní baa áháyá aadeet'aah dóo áłchíní baa ná'ádaáh (haa nízahjí' da)
Áłchíní bee baa áhyáa dooígíí (haa nízahjí' da)
Hwe'asdzááh/hahastíih t'áá bik'í na'adzil dooígíí (haa nízahjí' da)

T'áá háishíí íł ni'ídeetk'ehgo éi doodago shik'ijinaa na'adá nízínígíí bá ahóót'í'; éi doodago

T'áá háishíí t'áála' yíl bighanii hooghangi atí bíł'íigo. Yíl bighaníígíí éi kódaat'éhígíí áál ha'ní:

Hwe'asdzááh/Hahastíih éi doodago hwe'asdzáá nít'éé'ígíí/hahastíih nít'éé'ígíí,
Hamá, hazhé'é, hamá dóo hazhé'é jíł'ínígíí éi doodago hamá da hazhé'é da haghanjí' ayééhígíí,
Hachó'/hachei, hánálí hastíi/hanálí asdzáá, éi doodago bíł iiná ájíł'ínígíí bichei/bichó, binálí,
Áłchíní, ha'álchíní jíł'ínígíí, éi doodago hats'óí/hanálí
Ha'álchíní bimá éi doodago bizhé'é yíl'íigo baa áhályánígíí
Hái da t'óó bíł niji'aashígíí, hwe'ashkii/hwe'at'ééd éi doodago hái da (bíł héézh diit'ashígíí).

Kwe'é bíł t'áála' dahaghan ááh yílnínígíí baa hane'go jóltah Section 40-13-2-NMSA 1978.

DÍI BEE HAZ'ÁANII BÍNÍKÁAJI' DAATS'Í ORDER OF PROTECTION YÍDÉESHKILGO BEE HAZ'Á BEE SHÁ AHÓÓT'ÍGÍÍ DOO BEE ÁDAAHÓSHDLÍI DAGO?

Aoo', bini'dii Order of Protection yídíikil, nihwii'aahii yee nihodoo'áál éi doodago doo yee nihodoo'áál da.

T'áá bee shá ahóót'í' nínízingo, agha'diit'aahii ła' nabídíkíłkíł, tsiláo da éi doodago t'áá kééhót'íí di t'áála' hooghangi atída'ahijil'í yik'íjí' nidaalnishígíí nił dahodoolnih. Bee haz'áanii náána ła'shíí dahóló bine' a'doodáaíi.

KOJÍ KÉYAH BIYI' BEE HAZ'ÁANII DOO BIK'EHGO YAH AJ ÍYÁÁGÓÓ DAATS'Í ORDER OF PROTECTION T'ÁÁ YÍZHDÓOKIL?

Aoo'. Yes. Bee haz'áanii New Mexico Family Violence Protection Act t'áá háishíí yíl dabighanii atíbil'íigo bá ahóót'í', náána kéyahdéé' hait'éegoshii niyáhígíí éi doo bóhólníih da.

HAIT'ÉEGO ORDER OF PROTECTION YÍZHDÓOKIL?

Áłtségóne', aadahwiinít'íígóne' baa hwíidínóot'íigo bee hahodoolzhishígíí éi díi naaltsoos hadazhdiil'íih:

Form 4-961 NMRA– t'áála' dahaghangi atího'dil'íigo order of protection bee wókeedígíí

Form 4-961A NMRA– hooghangí atí’ál’íigo order of protection dóó baa hasti’ígí áhoot’éego order of protection yéékeedígíí bee hwi’ílníihgo bik’ehgo naaltsoos álak’e doo’nílgíí.

T’áála’ dahaghangí atího’dil’íigo naaltsoos bee na’anishígíí éí béesh nitsékeesí bee hach’i’ ádoolnííł t’áa jíík’e kwe’é baa honít’i’ <https://nmsupremecourt.nmcourts.gov>. Béesh nitsékeesí, computer doo hwee hólóógóó éí aadahwiinít’í bíł nahaz’áagi t’áa jíík’e naaltsoos haadoo’níł.

Naaltsoos altso hazhdiił’íihgo aahwiinít’í binaaltsoos íł’íní, bíł yah ajijih. Éí t’áa níík’e aadahwiinít’ííjí atah deidoolníł.

HAIT’ÁO HODÍÍNA’GOSH ORDER OF PROTECTION SHÁ ÁDOOLNÍÍŁ?

Nida’anishgóne’ t’áála’í yidoolkáál, nihwii’aahii naaltsoos, petition, bee yíníkeedígíí yee lá adooléel éí doodago doo lá adooléel da. Naaltsoos, petition, nííníłtsoozgo aadahwiinít’íígi naaltsoos íł’íní nabídídííłkíł nihwii’aahii nihodiní’ánígíí lá hait’éego bee níł hodoonih.

Lá aleehgo – nihwii’aahii t’áa haashíí nízahjí’, **temporary** Order of Protection niiltsoos áádóó yoolkáálgóne’ niha’áahgo t’áa ájíłtso áłahjileeh aadahwiinít’íígóne’. Díí óolyé “court hearing, aahwiinít’íih.” Aahwiinít’íihdi nihwii’aahii t’áa haashíí nízahjí’ nihodiní’ánée łahgo áidoolíłtgo náásgóó ach’áah nik’i dii’áago hoolzhish dooígíí yee nináhodí’áah.

Doo lá aleehgóó éí – aadahwiinít’í binaaltsoos íł’íní éí biniinaa doo lá azlíí’ígíí éí doodago kodóó haashíí yit’éego ánáá’jiił’íihígíí doo yee hoł hodoonih da. Agha’diit’aahii łá’ níká eelwodgo éí hazhó’ó bééhodooził.

HAA LÁ YIT’ÉEGO BIŁ ALHAA NÁSH’ÍNÍGÍÍ YINIHH DOO, BIŁ BÉÉHÓZIN DOO NIHWII’AAHII T’ÁA HAASHÍÍ NÍZAHJÍ’ (TEMPORARY) ORDER OF PROTECTION YEE NIHODINÍ’ÁNÍGÍÍ?

Bee ni’ííníłtsoozígíí éí naaltsoos order of protection bee yíníkeedígíí dóó Temporary Order of Protection aadahwiinít’íidí ályaaígíí bíłak’e díinił. Kót’éego aahwiinít’íidéé naaltsoos álak’e jinníłgo óolyé “serving”. T’ááláhago t’éí bee náahást’á kwe’é - t’áa ni éí doo naaltsoos álak’e díinił da; t’áa hái da dííł’aalgo éí naaltsoos álak’ee yidoonił. Aadahwiinít’í binaaltsoos íł’íní t’áa kééhót’í binaadi na’ídídííłkíł. Aahwiinít’í bíł hadahasdzogóó aadahwiinít’í binaaltsoos íł’íní háká iilwo’.

HAALÁ YIT’ÉEGO BIŁ AHAINÍST’ÍNÍGÍÍ BIŁ BÉÉHÓZIN DOO AAHWIINÍT’ÍIHGI DOOGÁÁLÍGÍÍ?

Naaltsoos bee ach’áah niki’diitsiígíí Temporary Order of Protection bikáá’ doo yoolkáál dóó oolkiłgo aahwiinít’íihígíí?

BIŁ DASHIGHANII ATÍ’ÁSH’ÍIGO BEE SHIK’I HODIIT’ÁNÍGÍÍ HAIT’ÉEGO NIWII’AAHII BEE BIŁ HODEESNIH?

Nihwii’aahii bee bíł hólne’ dooígíí éí doo bee haz’áa da, aahwiiníst’íid dóó bik’íj’ éí bíł hólne’go t’áa áko.

Naaltsoos bee Aahwiinít’íí nee ni’íłtsoozígíí yiyí keedgo dóó Haanízahjí’shíí Order of Protection

nik'iji' ályaa dóo neiyí'nilgo éi nát'áá' énáhodíisííł, response wolyé, éi díi naaltsos hazhdííł'ííh (Form 4-962 NMRA). Díi bikáagi nik'i hodiit'ánígíí nihwii'aahii bee bíł hodííłnih. Áádóo naaltsos nee niiníłsoozígíí bik'iji' niná'dííłtsos, counter-petition wolyé éi díi naaltsos choo'í (Form 4-962 NMRA)Kót'éego nee ni'níłsoozígíí bich'ááh Order of Protection nihwii'aahii bídííłkił.

Naaltsos hadadinílaaígíí aadahwiint'í binaaltsos íł'íní baa dííłjih. Éi aadahwiint'íígóne' ná yah adeidoojih.

AAHWIINÍT'ÍIİHGO DAATS'Í SHÍ DÓ' DEESHÁÁL?

Aoo'.

Aahwiint'í yínikeedgo – Doo ákóqó yíníyáágóó éi yínikeedyéé' néidoolchxoql.

Bee ni'íłsoozgo nát'áá' énáhoosííhígíí – doo ákóqó yíníyáágóó éi nihwii'aahii Order of Protection nich'ááh niiltsoozígíí náásgóó t'áá ákót'éego hoolzhish doo didooníł. Nihwii'aahii áłdó' tsiláo niidooltsol nígo nee ni'doołtsos.

ORDER OF PROTECTION DAATS'Í T'ÁÁ HÁÁDEESTSOS ÉÍ DOODAGO LAHGO ÁDEESHŁÍÍŁ?

Azhá t'áá ánólah alha'di'not'áago Order of Protection háádoołtsos éi doodago lahgo ádoolníł dooniid nidi, nihwii'aahii t'éiyá bee bíhólnííhgo yee nihodoo'áál. Áah hwiint'í biniyé naa'ádleeh łeh.

Nihwii'aahii nabídííłkił ei nihoot'ánígíí háázhdoołtsos éi doodago lahgo áahdoolíł biniyé naaltsos yah azhdooniłgo bee Lahgo ádoolníł, Ni' ádoolníł, éi doodago Náásgóó íłígo ánáádoolníł. Díi naaltsos hazhdííł'ííh dóo yah ajíłtsos (Form 4-968 NMRA). T'áá nił haz'áadi aadahwiint'ínígi nabídííłkił naaltsos bee aahwiint'ííh wókeedígíí daats'í yee has'á.

ORDER OF PROTECTION BÍIGHAH AZLÍI'GO DAATS'Í T'ÁÁ SHÁ NÁÁS DOOT'ÁÁL?

Order of Protection Lahgo ádoolníł, Ni' ádoolníł, éi doodago Náásgóó íłígo ánáádoolníł jinízingo nihwii'aahii bíjókí' áko díi naaltsos hazhdííł'ííh (Form 4-968 NMRA). T'áá nił haz'áadi aadahwiint'ínígi nabídííłkił naaltsos bee aahwiint'ííh wókeedígíí daats'í yee has'á.

ORDER OF PROTECTION LAHGO DA KÍZHNÍTI'GO SHÁ?

Kót'éhígíí łá' bee ádíł nayíníłłígo tsiláo bee bíł hodííłnih.

Order of Protection hadíł'ííhgo dóo jídísingóó k'íjíłihgo éi yéego bee ádaah dahojiil'aah; nitsaago bee haz'áanii k'éti' bíighahdi ájíidzaago bí'dinish, éi doodago náána łá' kéyah biyi'déé' yah ajííyáago bee há hoo'a' nít'éé'ígíí hats'áá' lahgo áyiil'ííh.

Bee nihoot'ánígíí łá' da kíznił'go éi aadahwiint'íi di naaltsos bee nizhdoołtsos éi baa hojilne'go. K'ad éi aláahdi aadahwiint'í bíł haz'áadi NM Supreme Court, naaltsos bá doo hólóq da. T'áá nił haz'áadi aadahwiint'íígi naaltsos bína'idídííłkił áádóo kót'éego aahwiint'í bee wókeedígíí daats'í bee dahóló.

BILAGÁANA BIZAAD DOO BEE YÁSHTI'GÓÓ SHÁ?

Aahwiidínóot'ííł yínikeedgo naaltsoos nííłtsoozgo naaltsoos ííł'íní bíł hodíílnih.

Díí naaltsoos **Form 4-115 NMRA** hadidííłííł éí bee táá niik'e ata' halne'í héesdáa doo aahwiinít'ííhgo.